ئەرکی سەرەکی پرۆژە نەوتییەکان لە ماوەی داهاتوودا لە ماڵپەڕێکی تایبەتەوە بڵاو دەکرێتەوە

(٣) ـــ ئەنجامدانی ڕاستەوخۆی ڕاگەیاندنی تایبەت بە بەرهەمی ڕۆژانە و مانگانەی کێڵگەکانی باشووری ڕۆژهەڵات

□ ئەحمەد ئا. ئەحمەد

بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکانی وەزارەتی نەوت ڕایگەیاندووە کە لە ماوەی داهاتوودا هەموو ڕاگەیاندنێکی تایبەت بە بەرهەمی ڕۆژانە و مانگانەی کێڵگەکانی باشووری ڕۆژهەڵات، لە ڕێگەی ماڵپەڕێکی تایبەتەوە بڵاو دەکرێتەوە. ئەم هەنگاوە بە مەبەستی بەهێزکردنی متمانەی گشتی و دابینکردنی زانیاری دروست و بێ دواکەوتن دێت، لە کاتێکدا بەشێک لە کێڵگەکان بەهۆی ئاڵوگۆڕی کەشوهەوا و زیادبوونی بەرهەمی ئاوی تێکەڵ بە نەوت، ڕووبەڕووی ئاستەنگی تەکنیکی دەبنەوە.

بەڕێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکان، ڕێبوار ئەحمەد سەلیم، لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامەوانیدا لە شاری بەندەرخەڵووز ڕایگەیاندووە کە ماڵپەڕەکە لە یەکەمی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٤ دەست بە کار دەکات و هەموو ڕاگەیاندنێکی فەرمی دەربارەی بڕی نەوتی هەناردەکراو، نرخی فرۆشتن، ڕێژەی بەرهەمی هەر کێڵگەیەک و ئەو ڕێکەوتانەی کە کرێکارانی کێڵگەکان مانگرتن یان کار ڕاگیراوە، لەوێ بڵاو دەکرێتەوە. ئەو وتی: «ئێمە ناتوانین ڕێگە لە هەواڵی خراپ بگرین، بەڵام دەتوانین ڕێگە لە هەواڵی هەڵە بگرین، چونکە هەواڵی هەڵە زیانی زۆرتر بە کۆمپانیا و بە وڵات دەگەیەنێت.»

بەپێی ڕاگەیاندنەکە، ماڵپەڕەکە بە سێ زمان کار دەکات و بەشێکی تایبەت بۆ ڕۆژنامەنووسان تێدا دروست کراوە. هەروەها ئاماژە بە دامەزراندنی ژمارەیەک پۆستی نوێ لە بەشی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکاندا کراوە، کە زۆربەیان بۆ ئافرەتانی شارەزا لە بواری تەکنەلۆژیای زانیاری تەرخان کراون. بەڕێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن ئاماژەی بەوەشدا کە ئەگەر ماڵپەڕەکە بە باشی کار بکات، ئەوا ژمارەی ڕاگەیاندنە فەرمییەکان لە ساڵی داهاتوودا بۆ نزیکەی ٤٠ ڕاگەیاندن دادەبەزێت.

ئەم هەنگاوە لە کاتێکدا دێت کە ساڵی ٢٠٢٣ بە یەکێک لە ناڕۆشنترین ساڵەکان لە مێژووی ڕاگەیاندنی نەوتی ناوچەکە دادەنرێت. لە ماوەی ١٢ مانگدا، ١٧ جار هەواڵی جیاواز دەربارەی بڕی بەرهەم بڵاو کرایەوە، کە هەندێکیان لە ٣١ مارسەوە تا ٢ نیسانی ٢٠٢٣ بڵاو کرانەوە و تێیاندا هاتبوو کە بەرهەم گەیشتووەتە ٤ ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا، بەڵام دواتر ڕوونکرایەوە کە ئەو ژمارەیە تەنها تاقیکردنەوەیەکی کاتی بووە و هەرگیز جێبەجێ نەکراوە. ئەو ناڕۆشنییە کاریگەری خراپی لەسەر متمانەی وەبەرهێنەران و بازاڕی ناوخۆ هەبووە.

بەڕێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن ئاماژەی بەوەشدا کە ماڵپەڕەکە تەنها بۆ ڕاگەیاندنی فەرمی بەکار نایەت، بەڵکو ڕێگە بە خوێندنەوەی ڕاستەوخۆی ڕاپۆرتە ژینگەییەکانیش دەدات. بەپێی ڕاگەیاندنەکە، ئەو ڕاپۆرتانەی کە پێشتر تەنها بۆ ناوەندە تایبەتەکان بڵاو دەکرانەوە، ئێستا بۆ هەموو بەکارهێنەرێک بەردەستن. ئەو وتی: «شەفافیەت تەنها بە وشە نییە، بەڵکو بە ئامادەبوونی ژمارە و بەڵگەنامەوە دەسەلمێنرێت، ئێمەش هەوڵ دەدەین ئەو تاقیکردنەوەیە بسەلمێنین.»

(هەواڵی ئێوارە لە ئەندازیارانەوە)

بڕی نەوتی هەناردەکراو لە کێڵگەکانی باشووری ڕۆژهەڵات لە ئەیلوولدا گەیشتە ٢.٤ ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا

بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئامارکردنی نەوت ڕایگەیاندووە کە بڕی نەوتی هەناردەکراو لە کێڵگەکانی باشووری ڕۆژهەڵات لە مانگی ئەیلوولدا گەیشتە ٢.٤ ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا، کە ئەمەش بەرزترین بڕی تۆمارکراوە لە مێژووی ئەو ناوچەیەدا. ئەم ژمارەیە لە ڕاپۆرتێکی مانگانەدا بڵاو کراوەتەوە کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئامارکردن ئامادەی کردووە و تێیدا هاتووە کە بەرهەمی ڕۆژانە لە ماوەی ٣٠ ڕۆژدا بەردەوام لە سەرووی ٢.٣ ملیۆن بەرمیلەوە ڕاوەستاوە، بێ ئەوەی هیچ ڕۆژێک بگاتە ئاستی ٢.٤ ملیۆن بەرمیل.

بەڕێوەبەری گشتی ئامارکردن، ئەندازیار سەلیم ڕەشید عەبدوڵڵا، لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامەوانیدا لە شاری بەندەرخەڵووز ڕایگەیاندووە کە ئەم ژمارەیە بە شێوەیەکی سەربەخۆ لە لایەن سێ تیمی جیاوازەوە پشکنین و دووپاتکراوەتەوە پێش ئەوەی بڵاو بکرێتەوە. ئەو وتی: «جاران جیاوازی نێوان ئەو ژمارەیەی کە لە کێڵگەکانەوە ڕادەگەیەنرا و ئەوەی کە لە ڕاستیدا هەناردە دەکرا زۆر بوو، بەڵام ئێستا ئەو جیاوازییە نەماوە.» بەپێی ڕاپۆرتەکە، ئەم ژمارەیە لە ٩٨ کێڵگەی چالاکدا کۆکراوەتەوە، کە ٦٤ کێڵگەیان لە ئاوی دەریادا و ٣٤ کێڵگەیان لە ناوچە وشکانییەکاندا دامەزراون.

بەڕێوەبەری گشتی ئامارکردن ئاماژەی بەوەشدا کە ئەم ژمارەیە تەنها بڕی نەوتی خاوی هەناردەکراو لە خۆ دەگرێت و بڕی ئەو نەوتەی کە بۆ بەکارهێنانی ناوخۆیی دەمێنێتەوە، لەگەڵ بڕی گازی سروشتی تێکەڵ بە نەوت، لەم ژمارەیەدا نەهاتووە. ئەو وتی: «ئێمە تەنها ئەو بڕەمان تۆمار کردووە کە بە ڕاستەوخۆ لە کێڵگەکانەوە بۆ کەشتی بارکردن یان بۆ بۆرییەکانی هەناردە ڕۆیشتووە، چونکە ئەمە تەنها ژمارەیەکە کە دەتوانین بە تەواوی بڕوای پێی هەبێت.»

(هەواڵی ئێوارە لە ئەندازیارانەوە)

بڕی نەوتی هەناردەکراو لە مانگی ئەیلوولدا گەیشتە ٢.٤ ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا

بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئامارکردن ئاماژەی بەوەشدا کە ئەم ژمارەیە لە ڕێگەی سیستەمێکی ئۆتۆماتیکییەوە کۆکراوەتەوە کە بە بەردەوامی بڕی نەوتی تێپەڕبوو بە ئامێرەکانی پێوانەکردن تۆمار دەکات. ئەو وتی: «ئەم سیستەمە ڕێگە لە دەستکاری مرۆیی دەگرێت و هەر جیاوازییەکیش بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی دەردەکەوێت.» بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئامارکردن ڕایگەیاندووە کە ئەم سیستەمە لە ساڵی ٢٠٢٢ەوە لە ٧ کێڵگەی پایلۆتدا تاقیکراوەتەوە و ئێستا بۆ هەموو کێڵگەکان جێبەجێ کراوە.

(هەواڵی ئێوارە لە ئەندازیارانەوە)

ئەرکی سەرەکی پرۆژە نەوتییەکان لە ماوەی داهاتوودا لە ماڵپەڕێکی تایبەتەوە بڵاو دەکرێتەوە

(٣) ـــ ئەنجامدانی ڕاستەوخۆی ڕاگەیاندنی تایبەت بە بەرهەمی ڕۆژانە و مانگانەی کێڵگەکانی باشووری ڕۆژهەڵات

□ ئەحمەد ئا. ئەحمەد

بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکانی وەزارەتی نەوت ڕایگەیاندووە کە لە ماوەی داهاتوودا هەموو ڕاگەیاندنێکی تایبەت بە بەرهەمی ڕۆژانە و مانگانەی کێڵگەکانی باشووری ڕۆژهەڵات، لە ڕێگەی ماڵپەڕێکی تایبەتەوە بڵاو دەکرێتەوە. ئەم هەنگاوە بە مەبەستی بەهێزکردنی متمانەی گشتی و دابینکردنی زانیاری دروست و بێ دواکەوتن دێت، لە کاتێکدا بەشێک لە کێڵگەکان بەهۆی ئاڵوگۆڕی کەشوهەوا و زیادبوونی بەرهەمی ئاوی تێکەڵ بە نەوت، ڕووبەڕووی ئاستەنگی تەکنیکی دەبنەوە.

بەڕێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکان، ڕێبوار ئەحمەد سەلیم، لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامەوانیدا لە شاری بەندەرخەڵووز ڕایگەیاندووە کە ماڵپەڕەکە لە یەکەمی تشرینی یەکەمی ٢٠٢٤ دەست بە کار دەکات و هەموو ڕاگەیاندنێکی فەرمی دەربارەی بڕی بەرهەمی هەناردەکراو، نرخی فرۆشتن، ڕێژەی بەرهەمی هەر کێڵگەیەک و ئەو ڕێکەوتانەی کە کرێکارانی کێڵگەکان مانگرتن یان کار ڕاگیراوە، لەوێ بڵاو دەکرێتەوە. ئەو وتی: «ئێمە ناتوانین ڕێگە لە هەواڵی خراپ بگرین، بەڵام دەتوانین ڕێگە لە هەواڵی هەڵە بگرین، چونکە هەواڵی هەڵە زیانی زۆرتر بە کۆمپانیا و بە وڵات دەگەیەنێت.»

بەپێی ڕاگەیاندنەکە، ماڵپەڕەکە بە سێ زمان کار دەکات و بەشێکی تایبەت بۆ ڕۆژنامەنووسان تێدا دروست کراوە. هەروەها ئاماژە بە دامەزراندنی ژمارەیەک پۆستی نوێ لە بەشی ڕاگەیاندن و پەیوەندییە گشتییەکاندا کراوە، کە زۆربەیان بۆ ئافرەتانی شارەزا لە بواری تەکنەلۆژیای زانیاری تەرخان کراون. بەڕێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن ئاماژەی بەوەشدا کە ئەگەر ماڵپەڕەکە بە باشی کار بکات، ئەوا ژمارەی ڕاگەیاندنە فەرمییەکان لە ساڵی داهاتوودا بۆ نزیکەی ٤٠ ڕاگەیاندن دادەبەزێت.

ئەم هەنگاوە لە کاتێکدا دێت کە ساڵی ٢٠٢٣ بە یەکێک لە ناڕۆشنترین ساڵەکان لە مێژووی ڕاگەیاندنی نەوتی ناوچەکە دادەنرێت. لە ماوەی ١٢ مانگدا، ١٧ جار هەواڵی جیاواز دەربارەی بڕی بەرهەم بڵاو کرایەوە، کە هەندێکیان لە ٣١ مارسەوە تا ٢ نیسانی ٢٠٢٣ بڵاو کرانەوە و تێیاندا هاتبوو کە بەرهەم گەیشتووەتە ٤ ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا، بەڵام دواتر ڕوونکرایەوە کە ئەو ژمارەیە تەنها تاقیکردنەوەیەکی کاتی بووە و هەرگیز جێبەجێ نەکراوە. ئەو ناڕۆشنییە کاریگەری خراپی لەسەر متمانەی وەبەرهێنەران و بازاڕی ناوخۆ هەبووە.

بەڕێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن ئاماژەی بەوەشدا کە ماڵپەڕەکە تەنها بۆ ڕاگەیاندنی فەرمی بەکار نایەت، بەڵکو ڕێگە بە خوێندنەوەی ڕاستەوخۆی ڕاپۆرتە ژینگەییەکانیش دەدات. بەپێی ڕاگەیاندنەکە، ئەو ڕاپۆرتانەی کە پێشتر تەنها بۆ ناوەندە تایبەتەکان بڵاو دەکرانەوە، ئێستا بۆ هەموو بەکارهێنەرێک بەردەستن. ئەو وتی: «شەفافیەت تەنها بە وشە نییە، بەڵکو بە ئامادەبوونی ژمارە و بەڵگەنامەوە دەسەلمێنرێت، ئێمەش هەوڵ دەدەین ئەو تاقیکردنەوەیە بسەلمێنین.»

(هەواڵی ئێوارە لە ئەندازیارانەوە)

بڕی نەوتی هەناردەکراو لە مانگی ئەیلوولدا گەیشتە ٢.٤ ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا

بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئامارکردن ئاماژەی بەوەشدا کە ئەم ژمارەیە لە ڕێگەی سیستەمێکی ئۆتۆماتیکییەوە کۆکراوەتەوە کە بە بەردەوامی بڕی نەوتی تێپەڕبوو بە ئامێرەکانی پێوانەکردن تۆمار دەکات. ئەو وتی: «ئەم سیستەمە ڕێگە لە دەستکاری مرۆیی دەگرێت و هەر جیاوازییەکیش بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی دەردەکەوێت.» بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئامارکردن ڕایگەیاندووە کە ئەم سیستەمە لە ساڵی ٢٠٢٢ەوە لە ٧ کێڵگەی پایلۆتدا تاقیکراوەتەوە و ئێستا بۆ هەموو کێڵگەکان جێبەجێ کراوە.

(هەواڵی ئێوارە لە ئەندازیارانەوە)